

מחרגם ספרו של נאבוקוב לעברית, הורשע באשמת מעשה מגונה בילדה בת-9 האם לוליטה - העשתיתה?

כי יוסף ורהפטיג אינו טיפוס המתערב בחברה, אינו מסתובב בבתי-הקפה של הבוהימה, ואינו מפרסם את עצמו. הוא טיפוס של אמן לעצמו. למרות שהוא עוסק בציור בצורה מקצועית מזה שמונה שנים, ובשנה האחרונה בלבד צייר כ-30 תמונות שמן, 70 אחרונים של גואש ואלפי רישומים, לא הציג מעולם את ציוריו בתערוכה ולא הציג אותם למכירה.

מה זה ציור? נוהג ורהפטיג לומר, "האם זה דבר יפה? אתה מקיא ממרכז הנשמה את כל החיות והעצמות שלך. לנבכים הנשכחים ביותר של האישיות שלך. אני מצייר בשביל אחרים. אני נהנה מזה. אני צריך את זה. אני מקבל השראה מציורי. אני לוקח ומצייר על גבי ציור שציירתי. זה גירוי בשבילי. יש ציורים שציירתי על גביהם שמונה פעמים."

ללאמך יש חובות חברתיות כמו לכל אורח אחר. אבל כאשר לאמנות יש לו רק החובה להיות נאמן לעצמו. לא ליצור כשהוא יכול לא ליצור. וליצור כשהוא מוכרח, חרף הכל."

אולם ורהפטיג אינו רק צייר. במשך שנים רבות הוא עוסק בתרגום כ-80 ספרים עבריים. עבודתו מתרגמים אחרים ששמותיהם מתנוססים אחריו על היצירה. כאשר עמדה הוצאת הספרים טברסקי להוציא את ספרו של נאבוקוב, לוליטה, בתרגום עברי, היא הציעה את העבודה לארבעה מהמתרגמים המוכרים ביותר בארץ. כולם סירבו לקבל על עצמם את העבודה. כי לתרגם את יצירתו של נאבוקוב לעברית בצורה שיתחיה בעלת אותו משקל סגולי כמו המקור, זוהי מלאכת יצירה מחדש.

כל המתרגמים אליהם פנה, ושדחו את ההצעה הצביעו על אדם אחד המסוגל לבצע את התרגום — יוסף ורהפטיג.

★ ★ ★
הסנדרק של לוליטה

יציעו לו את מלאכת התרגום? מבלי לבקש ממנו אפילו פרק לנסיון. ורהפטיג סירב. בו במקום ישב ותרגם את הפרק הראשון של היצירה הספרותית שעד אז לא קרא אותה. כשהציעו לו או את מלאכת התרגום, קיבל את העבודה. כשהשלים ורהפטיג את עבודת התרגום, גיס אחרי שלושה חדשי עבודה מאומצת וההוצאה כבר עמדה להדפיסו, חזר וביקש לעבור עליו מחדש שלושה ימים. הוצאת הספר התעקבה בשלושה חדשים נוספים — הזמן שהיה דרוש לו כדי לעשות את העבודה מחדש. כך התקבלה לוליטה בעברית כאחד התרגומים הטובים.

אל המעמד שקנה לעצמו כאמן, שהחשו ביום באבני הארץ מתחשבים בחזת דעתו, הייצ יוסף ורהפטיג דרך המלחמה שתפסה את החלק הארי של חייו ועיצבה את אופיו התקף ובעל הנאצים של מרדן. בגיל צעיר עלה ארצה עם עליית הנוער אחרי שהוריו נרצחו על ידי הנאצים בברלין. בן שש עשרה וחצי התגייס לבריגאדה. ולפני ש-הספיק לפתח את האמן שבו, כבר היה סניר וחבלן בגדוד השני של הפלמ"ח, נפצע במלחמת השחרור. לאחר מכן היה תקופה ארוכה לחום באחת מיחידות הקומאנדו המפורסמות ביותר של צה"ל.

דרך זו השאירה את חותמה בנפשו ובשיא לחיים האורחיים לא מצא את מקומו בחברה האורחית, עבר על החוק וגורן מספר פעמים על הונאות. אלא שמא הרשעתו האחרונה לפני שש שנים מצא ורהפטיג את יעדו ומקומו כאדם וכאמן, והאינטלקט שבו הוא ששלט בו.

כאשר הסתמכה התביעה על הרשעותיו מלפני עשר ושמונה שנים כדי לציירו כדמות שלילית ש"קופה של שרצים תלויה מאחוריו", ולדרוש גזר דין חמור, שוב לא התאים תיאור זה למציאות. מה באמת אירע בפרשת הלוליטה היש-ראלית הוא עניין הנתון עדיין בתהליך משפטי. ורהפטיג עצמו מסרב לדבר על המקרה או על השתלשלות המשפט כל עוד לא הוכרע דינו על-ידי המוסד המשפטי היש-עליון יותר. אך העובדה ששמו של יוסף ורהפטיג יצא לראשונה מאלמוניותו ודקא כעבריו ולא כאמן — הוא עול לאיש. אלא שיוסף ורהפטיג הוא אולי האיש האחרון במדינה שאיכפת לו מכך.

את הילדה עוד לפני תחילת השעור. אך משום מה, נרתע ממוזיקתו. מעדותו של ידיו במשפט עולה כי הנאשם ביקש ממנו בשעה שלוש את המפתח לחדרו בטענה כי אינו מרגיש בטוב וביקש ממנו להודיע לידיד אחר שהמתין לו בקפה כי לא יוכל לבוא לפגישה. העובדה הנ"ל מצביעה כי לנאשם היתה כוונה לחזור על מעשהו, אלא שהפעם ביתר נוחות.

בנקודה זו התעלם השופט מהעובדה ש-השהות שניתנה בידי אותו ידיו לגשת

מאז פירסם ולאדימיר נאבוקוב, המהגר הרוסי שהפך בארצות-הברית לצייר פרפרים ולפרופסור לשפה האנגלית, את יצירתו הספרותית "לוליטה", לא פסקו מבקרים, מחנכים ואנשי-דת מלהזקיק את הספר כיצירה מושחתת והמשחיתה ביותר של הדור האחרון. טענתם היתה כי מלבד היותה יצירה פורנוגרפית, מערערת "לוליטה" את יסודות המוסר של החברה, פהצוגה כטבעית ונורמלית פרכרסיות מינית המתבטאת ביחסים שבין גבר בשנות העמידה לבין ילדה שטרם בגרה. השבוע יכלו אותם מוקיעים למצוא חיוזק לטענותיהם. שופט השלום התל-אביב, עזריאל גרשונ, גזר ארבעה חדשי מאסר ושמונה לעברית, בעיון עשיתי מעשה מגונה במופה של ילדה בת תשע. למרות שבמהלך המשפט לא נזכרה כלל העובדה שהנאשם הוא שתירגם את "לוליטה" לעברית, מיהרה העתונות לקשור את שתי העובדות. אולם השאלה אם אמנם נסה המהגר בלחץ יצירתו להזדהות עם גיבור העלילה, או שמא נפל קרבן להשתלשלות מקרית של מאורעות, שבמקרה דמתה לעבודה הספרותית בה עסק, נשארה ללא תשובה.

מחרגם ורהפטיג
לא לו, לוליטה

לקפה הקרוב, למכור את הודעתו של ורהפטיג וליחזור לחדרו, היתה קצרה ביותר, לא העידה על כך שאם אמנם היתה כוונה ודונית בלב הנאשם, יכול היה לבצע בה ניחיות כה גדולה.

★ ★ ★
"לא איכפת לי"

האם צדק שופט השלום בהרשעתו? זאת ורהפטיג? לא שאלה זו ישיב בית המשפט המחוזי שידון בערעורו של הצייר, הטוען כי פסק הדין צייר תמונה מסילפת של עצמו ושל המקרה וכי הוא חף מפשע. אלא שעד אז צייר ורהפטיג, שעד כה היה שמו בלתי ידוע ומוכר בציבור, כי דמותו של עבריו מסוכן לציבור. רק מע-טים הכירו את יוסף ורהפטיג האדם והאמן, דמות מוזרה בחברת האמנים הישראלית.

התנגד ורהפטיג והיכה אותו: "הוא אחז בי בחזקה וצעק עלי: אני אראה לך מה זה לקלקל ילדות קטנות! הוא היה לבוש אורזית ולא הציג את עצמו כשוטר ואז היכתי אותו."

איו משתי התמונות שצוירו בפני בית המשפט היתה נכונה? זו שתיארה את הגבר כעבריון? שפיתה קטינה, או זו שתיארה את הילדה כנימפומנה שניסתה למשוך את הגבר בקסמיה ואחריו סיבכה אותו בסיפורי דמיונה?

לא ישיב על ספסל הנאשמים כאילו כל המתרחש באולם אינו ניגע לו. ברגעים סוערים של הקרב המשפטי דיקלם לעצמו פרקי שירה, עיין בספר שבידו, או ביקש רשות מהשופט לצאת מהאולם. זה היה אחד מאותם משפטים המתבררים בעשרותיהם מדי שנה בבתי-המשפט. הפר-שה ששימשה נושא לדיון באותו משפט אירעה לפני למעלה משנה. היא ההלה שעה שאוטובוס טייגר שנסע בקו 13 לצפון תל-אביב נעצר לפתע בחריקת בלמים, ואחת הנוסעות שנדחקה בו, ילדה בת תשע ב-חולצת טריקו ומכנסי התעמלות כחולים, נפלה ישר לרועותיו של גבר שעמד לפניה. כאשר הגיעה המכונית לתחנתה הסופית, סייע האיש לילדה לרדת. והם המשיכו לצעוד ביחד במעלה הרחוב.

על מה שאירע אחריו קיימת שתי גרסאות. זו של הילדה וזו של הגבר. לפי סיפורה של הילדה מתקבלת התמונה הבאה: "איפה את גרה?" שאל האיש את הילדה. הילדה הצביעה על בית שנוצב לא רחוק מהתחנה. הם המשיכו לצעוד, הלפו על פני הבית והגיעו לסימטה המובילה לחור-שה שעל שפת הירקון. שם התישבו על מדרגת תא-הנהג של משאית שחנתה ב-מקום. האיש הציג את עצמו כיוסי, סיפר לה כי הוא צייר: "אם תרצי לבוא אלי ואראה לך המון תמונות יפות שציירתי" סיפר לה.

נהג המשאית שהתקרב למקום שיסע את שיחתם והם נכנסו לחדר המדרגות של בניין סמוך. השיחה נמשכה במחסן טחוב ששימש לאחסנת כלי-בית ישנים באותו בנין. לדברי הילדה החל האיש ללספה שם, ביצע בגופה מעשה מגונה. כעבור כמה דקות יצאו לרחוב. "את יודעת לשמור סוד?" שאל יוסי את הילדה. "בטח!" השיבה. "אם כך אל תספרי לאף אחד מה שהיה בינינו."

כאשר חזרה הילדה הביתה, טענה התבי-עה, ביקשה להחליף את מכנסיה, דבר שעורר את חשד אמה. אולם הילדה לא אמרה דבר. רק למחרת גילתה הילדה לאמה מה עשה לה האיש במחסן שליד הירקון. האם מיהרה למשטרה.

★ ★ ★
בחדרי-המדרגות

יוסף ורהפטיג (36), חסון ונאה ששיבה זרקה בשער, היתה נקודת מבט אחרת על השתלשלות המאורעות. לפי נקודת מבט זו אמנם הכיר את הילדה ואף התעניין בה. אולם היתה זו התעניינות של אדם שרכש את מושגיו על הנימפומנות תוך כדי השתקפות ביצירתו הספרותית של נאבוקוב, ופגש בפעם הראשונה, לדבריו, נימפומנה מציאותית. סיפר ורהפטיג בעדותו: "נסעתי באוטובוס מספר 13 ושפתי לב לילדה קטנה ונחמדה שעמדה לידי. היא חייכה ודיברה עם אשה שאיני מכיר. כשירדתי בתחנה הסופית ירדה גם היא. אמרתי לה: 'בואי, אקח אותך הביתה!'" היא נראתה לי פקחת נכפי גילה. היא אמרה לי: 'לא, לא! חכה רגע, אני צריכה לקחת את אחי לטיול'. אמרתי לה שלא אוכל לחכות. היא שאלה אותי מה אני עושה ואני אמרתי: צייר. אז הביעה את רצונה לראות את הציורים שלי. סיפרה לי שהיא לומדת בסטודיו להתעמלות ונקבה בשם הסטודיו. היתה לי תחושה מוזרה. הקטנה הזאת היתה שדה. היא מבינה ולא מבינה דברים. מתוסבכת ולא מתוסבכת. בילי שתרצה היא תרע לי ולא רק לי. ליוני אותה הביתה. בדרך נעצרנו ליד מכינת משא והמשכנו הביתה. כעבור יומיים נישתי לבעלת הסטודיו בו לבדה הילדה. ידיו מסר לי עוד קודם את כתובתה בקשר לעבודות זכיות שהיא מבצעת. היא מכירה אותי וסומכת על כושר שיפוטי האמנותי. ירדתי לפטה בערך בשעה שלוש ואז פגשתי בילדה שאמרה לי: 'שלום, יוסי, אני גומרת בארבע'. היא ביקשה ממני שאבוא ללחץ אותה הביתה. החלטתי לחזור בשעה הנקובה כדי לדבר עם בעלת הסטודיו כי ילדה מוזרה זו."

מה שיוסף ורהפטיג לא ידע היא שבאותה שעה כבר המתניה לו במקום המשטרה, בדמותו של שוטר לבוש אורחית. כאשר ניסה השוטר להניח את ידו על ורהפטיג,